עין משפט נר מצוה

מח א ב מיי' פרק יג מהלכות נזקי ממון הלכה יט סמג עשין סו סח טוש"ע ח"מ סי' תטו סעיף א:

מט ג ד טוש"ע ח"מ סי' תיט סעיף א:

נ ה מיי' פ"ח מהלכות נזקי ממון הלכה א סמג עשין סו:

◆

מוסף רש"י

הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם. דמאי הוה ליה למיעבד, אנוס הוא (ב"מ קיח.). נתנו לו זמן. שתבעוהו ב"ד שהיה נוטה ואמרו לו סתור (שם). מיטב שדהו של ניזק. השתא משמע שאם שילח בעירו ואכלה ערוגה של בית סאה בשדה חברו, שמין ערוגה יפה שבכל שדה ניזק ונותן לו דמיה, ואפילו היתה זו כחושה, ולקמן פריך אכל כחושה משלם שמנה (גיטין מח:). לא בא הכתוב. להחמיר עליו יותר ממה שהזיק, אלא לגבות לנזקין. שיעור דמי נזקו כמות שהוא, מן העידית. שאם אין לו מעות ורוצה לפרוע קרקע בשומא צריך ליתן לו מקרקע מעולה שלו (שם). ערוגה בין הערוגות. ויש בהן כחושות ושמנות מעורבות זו אצל זו (שם). המוציא מחבירו עליו הראיה. עליו להביא עדים לברר את הספק, ולהוציא היינו בניזק (לקמן מו:) מי בעל דברים יגש אליהם (שמות כד) יגיש ראיה אליהם (גיטין שם). כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ולרבי ישמעאל נמי אין שמין אכילת ערוגה אלא לפי מה שהיתה, אם שמינה שמינה, ואם כחושה כחושה, ולמאי [illegible] קרקע בדמי מעות נזקו כלו להגבותו מזיבורית שלו שהיא שוה כעידית של ניזק אלא אומר מעידית שלך הגבהו לפי דמי נזקו שכן חייבה תורה מיטב שדהו וגו' (שם). בדניזק שיימינן. ומיטב שאמרה תורה [illegible] (שם). בדמזיק שיימינן, ממיטב שלו [illegible] (שם). נאמר שדה למטה. לענין תשלומין, מיטב שדהו וגו' ונאמר שדה למעלה, לענין נזק ובער בשדה אחר (שם). דהאיך דקא משלם. בשדהו ישלם כתיב, דהיינו מזיק, והכי קאמר ר"ע לא בא הכתוב לקבל על המזיק לשפוך זיבורית שלו אם היה עידית של ניזק אלא להגבות לנזקין מן העידית של מזיק (שם). ורבי ישמעאל. אמר לך, אהני גזירה שוה. לשדה שדה דניזק שיימינן, ואהני קרא. לשדהו ישלם, דמשמע דמזיק שיימינן (שם). וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק. אהני קרא לשלומי מעידית דידיה דלאו קרא הוה אמינא לא מייתיה רחמנא טפי ממיטב דניזק ולא רמי דיניה דניזק אעידית דמזיק וליסקל מאי דמשכחת גביה כאילו לא הוה ליה עידית (שם). וקל וחומר להקדש. וקא סלקא דעתך בניזקין נמי קאי (שם). לא יהא אלא בעל חוב. כדכתובא בעלמא דקביל עליה מי עדיף מחוב דתנן בבינונית, דאם המחילה תורה בנזקין לא ילפינן חוב מיניה (שם).

שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין רבינא אמר לאתויי הא דתנן [א]הכותל והאילן שנפלו לרה"ר והזיקו פטור מלשלם [ב]נתנו לו זמן לקוץ את האילן ולסתור את הכותל ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחר הזמן חייב היכי דמי אי דאפקרה בין לרב בין לשמואל היינו בור מאי שנא בור דהזיקו מצוי ושמירתו עליך הני נמי הזיקן מצוי ושמירתן עליך אי דלא אפקרינהו לשמואל דאמר כולם מבורו למדנו היינו בור לעולם דאפקרינהו ולא דמי לבור מה לבור שכן תחילת עשייתו לנזק תאמר בהני שאין תחילת עשייתן לנזק שור יוכיח מה לשור שכן דרכו לילך ולהזיק בור תוכיח וחזר הדין: כשהזיק חב המזיק: חב המזיק חייב המזיק מיבעי ליה אמר רב יהודה אמר רב האי תנא ירושלמי הוא דתני לישנא [ד]קלילא: לשלם תשלומי נזק: [ה]ת"ר [1]מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם מיטב שדהו של ניזק ומיטב כרמו של ניזק דברי רבי ישמעאל ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידית וק"ו להקדש ור' ישמעאל אכל שמינה משלם שמינה אכל כחושה משלם שמינה אמר רב אידי בר אבין הכא במאי עסקינן כגון שאכל ערוגה בין הערוגות ולא ידעינן אי כחושה אכל אי שמינה אכל דמשלם שמינה אמר רבא ומה אילו ידעינן דכחושה אכל לא משלם אלא כחושה השתא דלא ידעינן אי כחושה אכל אי שמינה אכל משלם שמינה המוציא מחבירו עליו הראיה אלא אמר רב אחא בר יעקב הכא במאי עסקינן [ג]כגון שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק ובהא פליגי רבי ישמעאל סבר בדניזק שיימינן ורבי עקיבא סבר [ו]בדמזיק שיימינן מ"ט דרבי ישמעאל נאמר שדה למטה ונאמר שדה למעלה מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק ורבי עקיבא מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם דהאיך דקא משלם ורבי ישמעאל ° אהני [ז]גזרה שוה ואהני קרא אהני גזרה שוה כדקאמינא אהני קרא כגון [ח]דאית ליה למזיק עידית וזיבורית ועידית לניזק וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק דמשלם ליה ממיטב דידיה דלא מצי אמר ליה תא את גבי מזיבורית אלא גבי ממיטב ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית וקל וחומר להקדש מאי קל וחומר להקדש אילימא דנגח תורא דידן לתורא דהקדש [2]שור [ט]רעהו אמר רחמנא [ה]ולא שור של הקדש אלא לאומר הרי עלי מנה לבדק הבית דאתי גזבר ושקיל מעידית לא יהא אלא בעל חוב ובעל

נמי מלי איירי ופטור מלשלם וכגון שלא נודע לבעליו שנפלו או ידעו ולא יכלו לסלקו כל כך מהר והא דלא קתני נתנו לו זמן לסלקו ולפנותו משום דבהיזק נפילה גופה נמי איירי ונתנו לו זמן לקוץ ולסתור ולפנותו קאמר והשתא אתי שפיר דמדמה ליה לבור טפי מלאדם ואף על גב דבשעת נפילה יש לדמותו לאש כמו לבור דמאש חלוק במה שאין כח אחר מעורב בו ומבור חלוק במה שאין תחילת עשייתן לנזק אלא לכך דימה אותו לבור משום דבהיזק דלאחר נפילה אין לדמותו כלל לאש אלא לבור: **חב** חייב מיבעי ליה. בשאר דוכתין לא דייק הכי כגון [ח]אין חבין לאדם אלא בפניו ותופס לב"ח במקום שחב לאחרים [ט]דהתם לא שייך לשון חיוב אלא לשון חובה: **ורבי** ישמעאל אכל שמינה. פירוש בשלמא אכל שמינה משלם שמינה אלא אכל כחושה אמאי משלם שמינה אי נמי ה"פ כיון דבשמינה אין משלם אלא שמינה כמו שהזיק ולא קנסינן ליה לשלם יותר ממה שהזיק א"כ כשאכל כחושה נמי לא לקנסיה לשלם יותר ממה שהזיק לשלם שמינה וא"ת אמאי נקט טפי בדברי ר' ישמעאל לומר שאם אכל כחושה משלם שמינה יותר מדברי ר' עקיבא דלמא רבי עקיבא קאמר נמי שאם אכל ערוגה כחושה משלם ערוגה שמינה שבשדותיו וי"ל לפיכך טעה בדברי רבי ישמעאל טפי משום דקאמר רבי עקיבא לא בא הכתוב אלא לגבות לניזקין מן העידית משמע שמע מר' ישמעאל שבא הכתוב לחייב יותר ממה שהזיק כגון דאם אכל כחושה משלם שמינה: **כגון** שהיתה עידית דניזק כזיבורית דמזיק. ואיפכא לא מצי למימר דכ"ע מודו דאין משלם אלא עידית שיש לו ואין צריך לקנות כדאמרינן לקמן (ד' ז:) אין לו אלא זיבורית כולם גובין מן הזיבורית ומיהו אי בשל עולם הן שמין המ"ל כגון דזיבורית דמזיק כעידית דעלמא דלר' עקיבא גובין מן הזיבורית ולר' ישמעאל יהיב ליה מעידית דניזק ואפילו למ"ד בשלו הן שמין המ"ל דלית ליה למזיק כעידית דניזק דלמ"ד כסף או מיטב ישלם כסף לרבי ישמעאל ולר' עקיבא לא ישלם אלא ממיטב שלו: **שור** רעהו כו'. תימה ולוקמה בשן ורגל שהזיק את ההקדש דהתם לא כתיב רעהו ומקרן ליכא למילף דאינה מועדת מתחילתה ובגזרה שוה דתחת נתינה ישלם כסף נמי לא ילפינן דלא נתקבלה אלא לענין תשלומי מיטב דאי לכל מילי ליפטרו כולהו מטמון וברה"ר וכלים ופסולי המוקדשין וי"ל דכולהו נזקין פטורין בהקדש כדמוכח בירושלמי בריש הניזקין דקאמר התם במה אנן קיימין אי בהכשר נזקין הא תנינא שור רעהו ולא שור של הקדש ואי בנזקי גופו הא תני רבי חייא נזקין להדיוט ואין נזקין לגבוה אלא כאומר הרי עלי מנה לבדק הבית משמע דלא משכחת נזקין בהקדש לא בשן ולא ברגל

שור יוכיח. שברשות ב"ד הוא מהלך ברה"ר שהרי כל אדם יש לו רשות בכך ואם הזיק חייב אף אני אביא כו' והיינו הצד השוה דמתני': **נתנו לו זמן.** ב"ד: **מאי שנא בור שכן הזיקו מצוי.** שדרך שנופלין שם בהמות. ואי קשיא הא מילתא דאמרן לעיל [ג.] דרגל הזיקה מצוי ולא בור לאו פירכא היא דבור הזיקו מצוי אבל אינו מצוי כ"כ כי רגל שכל שעה היא מהלכת: **תחילתם.** בנין הכותל ונטיעת האילן לא היה לנזק: **מיטב שדהו של ניזק.** שאם אכלה ערוגה בשדהו שמין ערוגה משובחת של ניזק כמה יפה עכשיו עם פירותיה וכמה תהא יפה בלא פירות ונותן לו: **לא בא הכתוב אלא לגבות לנזקין מן העידים.** של מזיק דשמין ערוגה של ניזק לפי מה שהיא ואם מזיק בא ליתן לו קרקע בדמי נזקו נותן לו מיטב שדותיו שוה אותן דמים: **וקל וחומר להקדש.** מפרש לקמן: וקפריך **ורבי ישמעאל אכל ערוגה שמינה.** ואטו דין הוא דלשלם שמינה: **אכל כחושה.** מי משלם שמינה בתמיה: **בין הערוגות.** ויש שם ערוגות שמינות וטעונות פירות הרבה וכחושות וטעונות מעט ולא ידעינן הך ערוגה הנאכלת מהי ניהו: **השתא משום דלא ידעינן משלם שמינה.** בתמיה. הא ניזק הוא מוציא מחבירו ועליו הראיה: ה"ג **אלא אמר רב אחא בר יעקב.** מודה רבי ישמעאל דלא משלם אלא דמי ערוגה לפי מה שהיא ובהא פליגי כגון שהיתה עידית לניזק כזיבורית דמזיק רבי ישמעאל סבר בניזק שיימינן דהא דכתיב בקרא שישלם לו בדמי נזקו מקרקע מיטב אשדות דניזק קאי ומשלם ליה מזיק דמי נזקו קרקע מזיבורית שלו בשוה נזקו שהרי הוא כמיטב שדהו של ניזק: **ורבי עקיבא סבר בדמזיק שיימינן.** למיטב דקרא דיהיב ליה מעידית דידיה: **נאמרה שדה למטה.** מיטב שדהו ישלם: **ונאמרה שדה למעלה.** ובער בשדה אחר[ו]: **אף שדה האמור למטה של ניזק.** והכי קאמר קרא שאם יש למזיק קרקע הדומה לעידית דניזק ישלם לו הימנה שיעור דמי נזקו: **מיטב שדהו של האיך דקא משלם.** דהיינו שדה של מזיק ולא אתי גזרה שוה ועקר ליה לקרא: **ואהני קרא.** דמשמע מיטב דהאיך דקא משלם: **משלם ליה ממיטב דידיה.** הואיל וזיבורית שלו לא היא כעידית דניזק: **שור רעהו אמר רחמנא ולא שור דהקדש.** דאם נגח שור של הקדש פטור והוא הדין לכל שאר נזקין שאם מזיק את ההקדש פטור. לישנא אחרינא להכי נקט שור הקדש ולא מוקי לה באכילת בהמתו שדה הקדש משום דלא משכחת לה דאי שדה חרם לכהנים הוי וכשדה הדיוט דמי וליכא למימר ק"ו להקדש ושדה הקדש נמי דהוי לצורך בדק הבית או המקדיש פודהו לאלתר או מוכרין אותו לאלתר לאחר וכשיוצא ביובל לכהנים הוי דכתיב (ויקרא כז) והיה השדה בצאתו ביובל וגו' דלכהנים הוי ואי קודם פדייה אין מעילה בקרקעות דכל המחובר לקרקע כקרקע דמי: ובעל

מסורת הש"ס

א) ב"מ קח., ב) [עי' רש"י שבת קנג: ד"ה קלין], ג) לקמן נט. גיטין מח: [וגם כל הסוגיא], ד) [עי' תוספות ערכין טו. ד"ה הוו], ה) דלית לי' למזיק עידית וזיבורית ועידית דניזק לא שויא כעידית דמזיק וזיבורית דמזיק לא שויא כעידית דניזק כו' כצ"ל מהרש"ם בשם ה"ר שכנא, ו) [לקמן ט:], ז) [שמות כג], ח) [גיטין מח:], ט) [שם: ב"מ י.],

◆

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירוֹ וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד
2. וְכִי יִגֹּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

◆

גליון הש"ס

גמ' אהני ג"ש. עי' ערכין טו ע"א תוס' ד"ה הו"ל ב' כתובים:

◆

רבינו חננאל

למעלה. רבינא אמר [לאתויי הא דתנן] הכותל והאילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו פטורין [מלשלם] נתנו לו זמן [לקוץ את האילן ולסתור את הכותל] ונפלו בתוך הזמן והזיקו פטור לאחר זמן חייב: לעולם דאפקרינהו ולא דמו לבור אלא אתו במה הצד. וקיימא לן כרבינא דבתרא הוא וריש אומרין בכולהו דלא פליגי אלא כל חד וחד דייק ומוקים: פיס' לשלם תשלומי נזק במיטב הארץ: ת"ר מיטב שדהו של ניזק דברי ר' ישמעאל ואקשי עליה אכל ערוגה שמינה משלם שמינה. אבל אם אכל ערוגה רזה ישלם שמינה דקאמרת ממיטב של ניזק כלומר רואין ערוגה שהיא מיטב של ניזק ומשלם לו המזיק כפוחה. ופריק לעולם אינו משלם אלא כשיעור מה שאכל בלא תוספת וכגון שהי' העדית שהיא מיטב דניזק כזיבורית של מזיק ר' ישמעאל אומר נותן לו המזיק הזיבורית שלו דלגבי ניזק מיטב הוא. ואמר מאי טעמא נאמר שדה למעלה שנאמר ובער בשדה אחר והיא השדה של ניזק ונאמר שדה למטה מיטב שדהו מה שדה האמור למעלה דניזק אף שדה האמור למטה דניזק. ר' עקיבא אומר מיטב שדהו של מזיק וקל וחומר להקדש. ואמרי ר' עקיבא דייק מיטב שדהו [ישלם] של משלם והוא המזיק. ור' ישמעאל אהני גזירה שוה כדאמרן. ואהני דקדוקי דקרא דאי אית למזיק עידית וזיבורית וזיבורית דידיה לא שוה כעידית דניזק משלם לו ממיטב שלו. ר' עקיבא אומר לא בא הכתוב אלא לגבוה לנזקין מן העידית וקל וחומר להקדש דסבר ליה כר' שמעון בן מנסיא.

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones